

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографически)

НА

VI ОБИКНОВЕННО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

(втора редовна сесия).

XI Засѣдание, Сѣбота, 14 Декемврий 1891 година.

(Засѣданието се отвори въ 10 часа прѣдъ пладнѣ подъ прѣдсѣдателството на прѣдсѣдателя Г-на П. Славкова).

Отсутствувать: Ат. Самоковлиевъ, Ал. Дюлгеровъ, Ат. Х. Славчовъ, Ахмедъ Есадовъ, Ахмедъ Х. Хасановъ, Бож. Попповъ, Василь Атанасовъ, Георгий Антоновъ, Георгий Пеневъ, Д-ръ Странски, Д. Досевъ, Д. Пжшковъ, Д-ръ Антониялисъ, Д-ръ Чомаковъ, Д. Свѣщаровъ, Давидъ Атанасовъ, Давидъ Недѣлковичъ, Езекия Филиповъ, Зах. Градинаровъ, Ив. Стояновъ, Ив. К. Гръцки, Ив. Цвѣтковъ, Ив. Бешевлиевъ, Ив. Мандиковъ, Илия Сакарговъ, Ив. Салабашевъ, Ив. Стамболовъ, Ив. Халачевъ, Кост. Попповъ, Котели Халилаа, Каменъ Симеоновъ, Кънчо Жековъ, К. Станчевъ, Курбанъ Ахмедъ, Курти Велевъ, К. Стоиловъ, Къню Бояджиевъ, Л. Христовъ, Л. Пулиевъ, М. Марковъ, М. Коновъ, Мехм. Еф. Юмеровъ, Михаль Рачовъ, Марко Ангеловъ, Начо Ташовъ, Ник. Думановъ, Н. Пушкаровъ, Н. Михайловский, Н. Странски, Н. Момчевъ, Османъ Кечели, Османъ Бей, Пело Михайловъ, Пеио Диловъ, П. Тодоровъ, П. Чаушовъ, П. Хитовъ, Рад. Иосифовъ, Руси Яневъ, Ст. Паница, Явасчиевъ, С. Ивановъ, Ст. Х. Драгневъ, Ст. Симеоновъ, С. Райновъ, Ст. Димитровъ, Туца Миковъ, Т. Икономовъ, Т. Божиновъ, Ф. Мариновъ, Хр. Лѣкарски, Хр. Никифоровъ, Христо Книговѣзецъ, Христо Векиловъ, Хр. Докмеджиевъ, Хр. Ангеловъ, Хр. Рибаровъ, Хр. Караминковъ, Хюсеинъ Х. Ахмедовъ, Цанко Марковъ, и Янко Коджабашовъ.

Въ днешното засѣдание отсутствувать 81 души прѣдставители, а присѣдствувать 210.

Има значи законното число прѣдставители да стане засѣдание и да се пристѣпи къмъ разглѣждане положенитѣ на дневенъ редъ въпроси. На дневенъ редъ има:

I. 3 четение на закона за свѣрхсмѣтенъ кредитъ отъ 12.212 л. 25 ст. по Фин. Министерство.

II. Трето четение прѣдложението на Ст. Ив. Цвикю за прибавяние една забѣлѣжка къмъ чл. 19-й отъ закона за новобранцитѣ.

III. Разискване прѣдложението на Търновский Народенъ Прѣдставитель Ангелъ Попповъ за даване нему концессия, да построи една фабрика за произвеждане тестени продукти.

IV. Докладъ на комиссията по Министерството на Правосъдието.

V. Докладъ на Прошетагната комиссия.

VI. Разискване прѣдложението на Ст. Х. Петровъ по закона за адвокатитѣ.

Прѣди да се пристѣпи къмъ дневния редъ, съобщавамъ на Нар. Събрание, че е постѣпило въ бюрото изложение обясненията за неправилноститѣ по сключванieto бюджетитѣ отъ Смѣтната Палата. Понеже въпросътъ е за въ финансовата комиссия, това се съобщава сега за да се има прѣдъ видъ когато комиссията внесе докладътъ си.

Има една телеграмма отъ Видинския кметъ, въ която исказва отъ страна на Видинското население благодарностъ къмъ Нар. Събрание, за дѣто отпуста 30.000 л. помощъ за доискарвание на църквата.

Също се получи телеграмма отъ признателното Видинско църковно настоятелство, съ която настоятелството, отъ страна на населението тоже благодари г-да прѣдставителитѣ за щедрата помощъ, безъ която черквата не било мислимо да се доискара.

Ще се пристѣпи къмъ първия въпросъ на дневния редъ. Г-нъ секретаръ има думата.

Секр. Я. Попповъ: (Чете):

„ЗАКОНЪ

за свърхсметенъ кредитъ отъ 12.212 лева зл. 25 ст.

Чл. I. Разрѣшава се на Финансовия Министръ свърхсметенъ средитъ отъ дванадесетъ хиляди, двѣстѣ дванадесетъ л. зл. и двадесетъ и петъ ст. (12.212 л. зл. 25 ст.) за исплащане припадащата се лихва върху исплатенитѣ отъ Българ. Нар. Банка прѣзъ мѣсецитѣ: Юлий, Августъ и Септемврий 1891 год. 2,223.729 л. зл. 70 ст. и минати въ задължение на особната текуща лихвенна сметка на Финансовото Министерство съ същата банка.

Чл. II. Горнята сума да се отнесе къмъ бюджета за 1891 година“.

Прѣдсѣд.: Ще се вотира исцѣло, който не приема прочетений законъ, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

По редъ вторий въпросъ за разискване е трето четение прѣдложението на г-нъ Цвикю по измѣнение закона за новобранцитѣ.

Ст. Цвикю: (Отъ трибуната. Чете):

„ЗАКОНЪ

за прибавление една нова V забѣлѣжка къмъ чл. 19 отъ закона за устройството на въоръженитѣ сили въ Българското Княжество.

Къмъ членъ 19 отъ закона за устройството на въоръженитѣ сили на Българското Княжество се добавя слѣдующата V забѣлѣжка.

Забѣлѣжка. На новобранци състоятелни, които иматъ приходъ не по малко отъ 2.000 лева, дава се право да се записватъ въ кавалерията и да служатъ двѣ години по три мѣсеца, ако дадатъ задължение, че при изжление на службата си въ дѣйствиющата армия въ мирно и военно врѣме ще се явяватъ съ собственъ конь и снаряжение.

Имущественната и приходна състоятелност на тия новобранци се удостоверява отъ общинскитѣ управления, въ случай на невѣрни удостоверения виновницитѣ се наказватъ съ глоба отъ 100 до 300 лева.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува изцѣло. Който не приема това прѣдложение, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Третия въпросъ на дневенъ редъ е разискване прѣдложението на Търновския прѣдставител Ангелъ Попповъ за даванетоъ нему на концесия производството на тестени продукти. Той моли да му се даде на концесия за 10 години построяването на една фабрика въ Търновския Окръгъ, за произвеждане тестени продукти, като макарони, фиде и др. т. Понеже въ първитѣ 5 години ще трѣбва да се бори съ външната конкуренция, и понеже тѣвъ произведения не се консумиратъ много въ насъ, моли да му се даде такъва концесия съ право щото да се недопуща никому да въздига такава фабрика и произвежда такива продукти до десетъ години.

Г-нъ Топузановъ има думата.

Хр. Топузановъ: Г-да прѣдставители. Както виждате, това заявление е отъ единъ нашъ събратъ, Ангелъ Попповъ, Търновски прѣдставител; той иска на концесия да му се даде правото да построи една фабрика за фиде и макарони и въ продължение на 10 год. никой другъ да не може да построява подобна фабрика въ Княжеството. Тозъ въпросъ, азъ го считамъ твърдѣ важенъ и не можемъ тѣй наведнажъ да се произнесемъ по него, за това прѣдлагамъ да се прѣпрати прошениято на пропетарната комиссия, да изучи тя въпросътъ всеѣстранно и да ни докладва, тогава само ний ще можемъ да разискваме.

Ст. Цвикю: Г-да прѣдставители! Това което иска г-нъ А. Попповъ съ своето заявление, може да му се даде, но мисля че е късно врѣмето да можемъ да обмислимъ добрѣ по него; понеже е само днешното засѣдание и послѣ обѣдъ на дали ще имаме друго засѣдание. Пакъ сега безъ да обмислимъ въпросътъ да пристѣпимъ и да дадемъ това право на Поппова, не му е врѣмето. Просто да остане за до година и тогава да бжде на дневенъ редъ.

Ф. Цаневъ: Г-да прѣдставители! Азъ мисля, че тукъ нѣма какво да се мисли. Човѣкътъ иска да построи фабрика. Той не иска да му дадемъ контрактъ за извѣстно количество. Той ще работи нѣща, които получаваме отъ друго мѣсто, а нѣкъ прѣдполага се и загуба 90 на 100, отъ колкото 10 на сто печала. Какво има да се мисли за да се произнесемъ. Просто да се приеме и нищо повече.

М-ръ С. Стамболовъ: Г-да прѣдставители. Ако Нар. Събрание рѣши да се приеме това искание на Ангелъ Поппова, трѣбва да стане отговорка, че съществующитѣ фабрики, които ги има вече, и тѣ да иматъ право да произвеждатъ тѣвъ продукти, защото немогътъ да се унищожатъ. Защото, незная до колко е истина, не съмъ правилъ справка, но казватъ, че не само въ Пловдивъ, но и въ Варна имало такива малки фабрики, които произвеждали съжитѣ тѣстени продукти. Тѣй щото, тѣвъ които до сега съществуватъ, да си съществуватъ, но други нови подобни фабрики, да се не позволява да се отварятъ въ продължение на десетъ години. По тоя начинъ ще може да се създаде у насъ извѣстна индустрия и ще се даде цѣна на нашето производство. Сега може да се ограничи работата, напримѣръ да се построи фабрика само въ Сѣверна България, или както искате, но въ всеки случай фабрицитѣ които вече съществуватъ, да не се докачатъ съ тоя законъ.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува въпроса за даванетоъ концесия на г-нъ Ангелъ Попповъ, за 10 години, да построи фабрика за производство въ България на тестени продукти, съ права, щото съществующитѣ до сега подобни фабрики, да си останатъ и за напрѣдъ съ съжитѣ права и въ същото положение.

Хр. Топузановъ: Азъ направихъ прѣдложение да се рѣши да се разгледва ли тозъ въпросъ сега, или да се прати на комиссия. Трѣбва да се вотира напрѣдъ това прѣдложение.

Прѣдсѣд.: Има прѣдложение отъ г-нъ Топузанова, щото тозъ въпросъ да се не разгледва сега, а да се прати на пропетарната комиссия. Ще се гласува това

прѣдложение. Който се съгласява съ него прѣдложение, да си вдигне ржката. (Меншество). Меншество, значи Събранието приема сега да се рѣши въпросътъ.

Ще се гласува по прѣди даването концесия на Ангелъ Попповъ, за 10 години, съ право щото съществующитѣ до сега фабрики, да си останатъ на същитѣ права и положение. Който не се съгласяватъ съ това, да сивдигнатъ ржката. (Меншество). Меншество, значи дава се право на Ангелъ Попповъ да построи такава фабрика.

М-ръ Стамболовъ: Г-да прѣдставители! Нар. Събрание, по прѣдложение на г-нъ М-ра на Финанситѣ, въ едно отъ засѣданията си, вотира единъ законъ, съ който се одобри рѣшението на Министерския Съвѣтъ да се отпуснатъ на вдовицата на убития М-ръ Бѣлчевъ половина отъ заплатата му и тѣзъ сумми, исхарчени отъ първи Априлия до края на тая година, Нар. Събрание ги одобри. Сега при затварянето на сесията, ще моля Нар. Събрание това, което то, чрѣзъ одобряването на нашето рѣшение, прие по принципъ, да постанови за винаги, т. е. пенсията отъ 9.000 л., която Министерския Съвѣтъ рѣши да се дава на вдовицата на покойния М-ръ Бѣлчевъ, съгласно протокола на М-рския Съвѣтъ отъ 18 Мартъ, да остане да ѝ се дава до тогава, до като тя се ожени. (Гласове: Прието).

Прѣдсѣд.: Ще се гласува прѣдложението на г-на М-ра Прѣдсѣдателя щото пенсията, която М-рския Съвѣтъ е рѣшилъ да се дава на вдовицата на покойния М-ръ Бѣлчевъ отъ 9.000 лева годишно, да се приеме и за въ бджще да ѝ се отпуща същата пенсия. Който не приема това прѣдложение, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Д. Петковъ: Г-да прѣдставители! Азъ искамъ да направя едно ново прѣдложение. Камарата се затваря, а ми се струва всички знаете, че нашето Нар. Събрание се показва много благовоително къмъ раздаването на пенсии и милости. Вий помните, че въ една отъ миналитѣ сесии Събранието отпусна на вдовицата на покойния Захария Стояновъ една пенсия отъ 300 лева. Когато Нар. Събрание вотира тѣзъ пенсия, вдовицата бѣше трудна, нѣмаше дѣте. Азъ ми се струва, че ако направимъ едно сравнение между българскитѣ патриоти и З. Стояновъ, като го изключимъ отъ това, че бѣше и прѣдсѣдатель на Нар. Събрание, той бѣше единъ отъ виднитѣ български патриоти и дѣйци и авторъ на съединението. За това ще моля Нар. Събрание, да се съгласи да вотира на вдовицата на З. Стояновъ една пенсия отъ 500 л. мѣсечно на мѣсто 300 л. Мисля, че Нар. Събрание, нѣма да има нищо противъ това, напротивъ ще направи една голѣма справедливостъ, като отпусне и ней такава пенсия, каквато е отпуснало и на други. (Гласове: Прието).

Прѣдсѣд.: Понеже никой не иска думата, ще туримъ на гласуване прѣдложението на г. Д. Петкова, което е да се увеличи пенсията на вдовицата на покойния З. Стояновъ, отъ 300 на 500 лева мѣсечно. Който не приема това прѣдложение, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Г-да прѣдставители! Постъпило е едно прѣдложение отъ г-жа София Екзархова, съ което моли като вдовица на покойния Ал. Екзархъ, който се ползувалъ съ пенсия за 60 годишнитѣ, заслуги къмъ отечеството, останала сега сама, да ѝ се отпусне една пожизненна пенсия.

Бюрото като има прѣдъ видъ заслугитѣ на нейния мъжъ и като взема прѣдъ видъ нейното положение, прѣдлага да се отпусне на вдовицата по 200 лева мѣсечна пенсия. Желаетъ ли нѣкой да говори по тоя въпросъ? (Никой не иска думата). Понеже никой не иска думата, ще дамъ на вотирание. Който не приема да се отпусне мѣсечна пенсия отъ 200 лева на вдовицата на покойния Ал. Екзархъ, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Подиръ това иде на второ четение закона за измѣнение чл. 35 отъ закона за минитѣ.

Доклад. Коста Диневъ: (Чете): „Законопроектъ за измѣнение чл. 35-й отъ закона за минитѣ (рудницитѣ)“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува заглавието. Който го не приема, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад.: (Чете): „Членъ единственъ. Отстъпването на концесията става съ одобряването на Минист. Съвѣтъ и за деветдесетъ и деветъ (99) години.“

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема 1-й членъ, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Кога желаетъ Нар. Събрание да стане третото четение? (Гласове: Сега!) Който не приема сега да стане и третото четение, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Моля г-на докладчика да прочете законътъ.

Доклад.: (Чете): „Законъ за измѣнение чл. 35 ѝ отъ закона за минитѣ (рудницитѣ).“

Членъ единственъ. Отстъпването на концесията става съ одобряването на Министерския Съвѣтъ и за деветдесетъ и деветъ (99) години.“

Прѣдсѣд.: Ще се гласува изцѣло. Който не приема на послѣдно четение законътъ за измѣнение чл. 35 отъ закона за минитѣ или рудницитѣ, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Подиръ това иде на дневний редъ, г-да прѣдставители докладъ отъ комиссията по Министерството на Правосъдието.

Доклад. Иовъ Титоровъ: Ще докладвамъ г-да прѣдставители, законопроектътъ за замѣняване турскитѣ документи за право на собственостъ, съ крѣпостни актове. (Чете):

„Законопроектъ за замѣняване на турскитѣ документи за право на собственостъ, съ крѣпостни актове.“

Комиссията го приема безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се вотира заглавието. Който го не приема тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад. (Чете):

„Чл. 1. Всѣкой, който притѣжава недвижимъ имотъ съ турски документъ за право на собственостъ, е длъженъ да замѣни този турски документъ съ крѣпостенъ

актъ въ продължение на три години отъ обнародването на настоящия законъ“.

Комиссията го приема безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще севотира Който не приема чл. 1 тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад.: (Чете):

„Чл. 2. Нотариуситѣ замѣняватъ турскитѣ документи за право на собственостъ съ крѣпостни актове, слѣдъ като ить се прѣдставатъ отъ заинтересуванитѣ лица заедно съ свидѣтелство отъ надлѣжното Общинско Управление, че обозначенитѣ въ тѣхъ недвижими имоти принадлѣжатъ и се владѣятъ отъ просившитѣ замѣняванито имъ“.

Комиссията го приема безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се вотира. Който не приема чл. 2 тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад.: (Чете):

„Чл. 3. Правособственицитѣ на недвижими имоти, които нѣматъ никакви документи за право на собственостъ, сж длъжни тѣй сжщо, въ опрѣдѣлений въ чл. 1 срокъ, да се распореджтъ за да се констатира правото имъ на собственостъ върху недвижимитѣ имоти и снабджтъ съ крѣпостни актове.“

Комиссията го приема безъ измѣнение.

Прѣдсѣд.: Ще се вотира. Който не приема чл. 3 тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си видгне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад.: (Чете):

„Чл. 4. За констатиранието правото на собственостъ върху недвижимитѣ имоти, които се владѣятъ безъ никакви документи за право на собственостъ, нотариуситѣ се ржководятъ отъ чл. 34 на закона за тѣхъ и заблѣжката къмъ този членъ.“

Тукъ въ този членъ, г-да прѣдставители, комиссията е направила едно измѣнение. Въ законопроекта се казва, че кога се прѣдстави на нотариуса свидѣтелство отъ общината — когато единъ владѣтель нѣма крѣпостенъ актъ — нотариусътъ да направи провѣрка, както е билъ обичаятъ и редътъ до сега. Но комиссията като имаше прѣдъ видъ, че това ще бже много затруднително за владѣтелитѣ, намѣри другъ по-лесенъ способъ, а именно, нотариусътъ да не прави никаква провѣрка, но да бже достатъчно общинското свѣдѣтелство, което трѣбва, обаче, да бже „издадено на основание постановление отъ общинский съвѣтъ. Това се намѣри за по-умѣстно и моля да се приеме.

Дим. Кознички: Азъ нѣщо друго искахъ да спомена. Тамъ, гдѣто се казва „нотариуситѣ“, не е ли по-добрѣ да се добави „и мировитѣ съдии, които извършватъ нотариални дѣла“. (Докладчикъ Иовъ Титоровъ: То се разбира!) Ако се разбира, нѣмамъ нищо противъ членътъ.

Доклад.: Иовъ Титеровъ: Тукъ въ този законъ, дѣто се говори за „нотариуситѣ“, то се отнася

не само до нотариуситѣ, но и до ония мирови съдии които сж натоварени съ издаването на крѣпостни актове.

Хаджи Василь Холевиць: Г-да прѣдставители! Законътъ, който гледаме сега е единъ законъ, тѣй да кажа, отъ най-важитѣ. Този законъ е почувствуванъ не само отъ гражданитѣ и селянетѣ, но даже и отъ най-послѣдний български гражданинъ. Той е законъ, съ който ще можтъ българскитѣ граждани за на прѣдъ да станатъ ступани на своитѣ имущества, съ български крѣпостни актове; а съ това заедно, за извършване на тѣзи актове, разбира се, ще се прѣдвидятъ и нѣкои разноски. Но работата колкото до разноскитѣ, остава за послѣ, когато дойдемъ до надлѣжний членъ. Тукъ ще обърнж вашето внимание върху това, че редътъ, който е показала комиссията ми се вижда твърдѣ мжченъ. Споредъ комиссията е казано, че онзи който нѣма документи за своитѣ недвижими имущества, той ще се прѣдстави прѣдъ общинский съвѣтъ, който ще рѣши: да ли той има право надъ имуществото или не. За общинитѣ, които се състоятъ отъ едно село, или отъ единъ градъ, твърдѣ е възможно и твърдѣ лесно ще бже на общинаритѣ да докажжтъ владѣнието надъ имотитѣ си, тѣй щото да убѣдятъ общинский съвѣтъ да имъ издаде свидѣтелство, че тѣ притѣжаватъ такива и такива имоти. Но отъ друга страна, ний трѣбва да знаемъ, че селскитѣ общини не сж въ таково положение, въ каквото сж градскитѣ. Селскитѣ общини сж сгруппирани отъ по нѣколко села. Азъ знамъ общини, които се състоятъ отъ по 18—28 села. Слѣдователно, такива общини какъ ще можтъ да издаджтъ свидѣтелства на своитѣ общинари, когато кметътъ не ще може да знае подробно и обстоятелствено, да ли единъ общинаръ отъ едно отъ тия 18 или 28 села дѣйствително притѣжава този имотъ. Слѣдователно, пакъ ще стане нужно отъ тия сжщитѣ села да се викатъ нѣкои и други свидѣтели да засвидѣтелствуватъ прѣдъ общинский съвѣтъ. Разбира се, че общинский съвѣтъ ще опрѣдѣли редътъ за засвидѣтелствуванието, да ли съ клѣтва да става или не. Тѣй щото, редътъ опрѣдѣленъ отъ комиссията е твърдѣ мжченъ за констатирание владѣнието надъ имоти, които се притѣжаватъ безъ документи. Заради това, азъ правж прѣдложение да се измѣни чл. 3-й така: (Чете): „чл. 3-й. Посрѣдствомъ една мѣстна комиссия всѣка община или село, въ своя районъ, описва въ единъ регистръ всичкитѣ си недвижими имоти, като отблѣзва противъ всѣкой единъ отъ тѣхъ, владѣе ли се той съ документъ, съ какъвъ, или е безъ документъ. Този регистръ се подписва отъ комиссията. Тѣзи работа трѣбва да се свърши въ разстояние на 6 мѣсеца отъ публикуванието на настоящий законъ“.

Подиръ това да се прибави чл. 4-й съ слѣдующето съдържание: (Чете): „Тѣй описани недвижимоститѣ, регистрътъ стои изложенъ въ селската или общинската канцелария въ разстояние на два мѣсеца, за констатирание отъ страна на интересующитѣ се правилното списване. Кметоветѣ и кметскитѣ намѣстници правжтъ за това обявление.

Чл. 5. Ако спороветѣ, които бихъ се появили по описванието, не се уравнихъ по помирителенъ начинъ, то въ регистра, противъ оспоряванитѣ имоти, се отбѣлѣзва думата „спорни“ и тѣ се записватъ на името на тогава, който прѣдстави за тѣхъ въ своя полза едно съдебно рѣшение. Забранява се на общинскитѣ управления да издаватъ за оспорявани имоти вече свидѣтелства.

Чл. 6. Тѣй завършенъ той регистръ, общинското управление съгласно даннитѣ въ тоя регистръ, издава прѣдвиденитѣ въ чл. 2-й свидѣтелства, на основание на които нотариусътъ издава на правособственницитѣ слѣдующитѣ крѣпостни актове“.

Наистина, че прѣдлагаемото отъ мене е доста дълго и широко, но прѣдъ видъ на работата, въ практическо отношение, азъ мисля че е необходимо нужно; защото, отъ една страна, освѣнъ че ще се улесни населението при земанието на свидѣтелствата отъ страна на общинското управление, но още тѣзи регистри ще могатъ да служатъ за описание на всичкитѣ недвижими имоти, които, тѣй описани, регистритѣ ще служатъ още за доказателства въ всѣкакви случаи.

Вий знаете, че селското население, а особено онѣзи отъ земледѣлцатѣ, които сж въ състояние да работятъ, земитѣ си, тѣ, разумѣва се, сж въ състояние да пазятъ своитѣ нивы; но нѣкои, имоти на пр. сирашкитѣ, въ разстояние на 4—5 години липсватъ, и когато станатъ сирацитѣ на възраст, немогутъ да ги намѣржатъ.

По тия причини, моля Нар. Събрание да се съгласи да приеме редакцията, която прочетохъ.

М-ръ Д. Грековъ: Г-да прѣдставители! Азъ нѣмамъ нищо противъ прѣдложението, което се прави отъ г-на Холевича. Най-сетнѣ допускамъ, че то може да бжде и по практическо. Менъ ми се чини обаче, че трѣбвало би да се опрѣдѣли: комиссията, която ще описва тѣзи имоти, отъ кого ще се състои. Трѣбваше да се обясни най-напрѣдъ това. Подирѣ, да видимъ, да ли нѣма да има пакъ толковъ мъчнотии — а може би и повече отъ тѣзи, които се прѣдвиждатъ тукъ за описванието на имотитѣ. Нѣма съмнѣние, че описванието на имотитѣ е една много добра мѣрка, и правителството на драго сърдце ще я приеме; но да ли въ практиката нѣма да се укажеть мъчнотии? На пр. ако общината има 28 села, тѣзъ комиссия кога ще отиде въ тѣхъ? Срокътъ отъ 6 мѣсеца, да ли ще бжде достатъченъ? Или пъкъ трѣбва да се прѣдвиди всѣко село да има особенъ регистръ и особенна комиссия? Но тогазъ трѣбва да има една власть, която да опрѣдѣли тѣзи комиссии, да ги нарежда, да ги наставлява и да има извѣстно право на контролъ по дѣйствиата на тѣзи комиссии.

Зарадъ туй, азъ нѣмамъ нищо противъ прѣдложението на г-на Холевича, и именно прѣдъ видъ на това обстоятелство, че законътъ се гласува късно — внесенъ е късно въ Събранието, заради това прѣдвидѣхме единъ послѣденъ членъ, който не фигурираше въ проекта, но въ комиссията го внесохме, и споредъ който, за прилаганието въ дѣйствие тозъ законъ, М-вото на Правосъдието ще издаде особенъ правилникъ. Тѣзи работи, които прѣд-

лага г-нъ Холевичъ, могатъ да се туратъ въ правилника за прилаганието на тозъ законъ. За описванието на имотитѣ, за привежданието на всичко въ извѣстность, Министерството може да прѣдвиди различни мѣрки въ правилника, който ще бжде издаденъ за прилаганието на тозъ законъ въ дѣйствие; но тозъ правилникъ ще се издаде, слѣдъ като се изучи въпросътъ, слѣдъ като се събержатъ свѣдения и слѣдъ като се земжтъ по сигурни мѣрки, като се знае какъвъ резултатъ ще даджтъ комисииитѣ.

На туй основание, азъ казвамъ, че ако почитаемото Нар. Събрание вижда, че най практическо нѣщо ще бжде това, което прѣдлага г-нъ Холевичъ, правителството нѣма нищо противъ това; но менъ ми се чини, че само така изобщо казано, безъ да бжде опрѣдѣлено, кой ще назначава тѣзи комиссии, каква отговорность ще иматъ тѣ, кой ще има извѣсенъ контролъ надъ тѣхнитѣ дѣствия, ний нѣма да постигнемъ практически резултатъ съ туй нѣщо.

Вас. Икономовъ: Г-да прѣдставители! Г-нъ Холевичъ противопоставя на рѣшението на комиссията, че нѣкои отъ общинитѣ имали по десетина села, простирани се на разстояние нѣколко часа, незнаяли хората имуществата на други хора и т. н. обстоятелства или нѣща, които съществуватъ не само въ общини, състоящи се отъ по десетина села, но и въ градскитѣ общини. Градскитѣ съвѣти се състоятъ отъ 15, 20, 30 члена, но дали тѣ знаятъ, че Василь Икономовъ на пр. има въ незнамъ кое кюше на града такова и такова имущество? Може да знаятъ само единъ двама отъ общинаритѣ, които живѣятъ близо до Василя Икономовъ; тѣ ще даджтъ удостоверение на Общинското Управление, което ще рѣшава на основание на това удостоверение.

Сжщо може да се каже и за селскитѣ общини. Селско-общинскитѣ управления иматъ по 3, 4 до 5 члена. Тѣ отиватъ на мѣстото и удостоверѣватъ че дѣйствително това имущество принадлежи на тогава и нѣма никакво оспоряване; а ако има оспоряване било по записванието му въ емлячнитѣ книги, било отъ нѣкой братъ, това обстоятелство ще се спомѣне въ крѣпостний актъ и въпросътъ се свършва.

Дѣйствително, комисииитѣ, както ги прѣдлага г-нъ Холевичъ, то е по хубаво нѣщо, но то е административна работа. Г-нъ М-рътъ ще назначи такива комиссии провѣрочни, които да констатирагъ какъ стожатъ имуществата на хората; но да се писва това въ закона, азъ не намирамъ това за нужно. Заради това, азъ съмъ напълно съгласенъ съ мнѣнието на г-на М-стра, и моля да се приеме членътъ както е въ законопроекта.

Хаджи Вас. Холевичъ: Въ моето прѣдложение, г-да прѣдставители, изрично стоятъ думитѣ „мѣстна комиссия“. И азъ разумѣвамъ, че комиссията ще ся съставлява изъ мѣжду съсѣдитѣ и съжителитѣ по това сѣло, а не отъ други хора. Макарь че една община е сгруппирана отъ 10, 15 или 20 села, тѣзи комиссия ще бжде отъ селото, а не отъ вѣнка; защото сами селянитѣ сж най компетентни, — кои имоти чии сж. Една комиссия отъ вѣнкашни, лица нищо неможе да направи.

Сега колкото се отнася до мнѣнието на г-на М-стра Грекова, че това щѣло да се прѣдвиди въ правилника, азъ се напълно съгласявамъ, само съ известнo условие, а именно, да се тури въ чл. 4-й, че „свидѣтелствата се издаватъ отъ общинския съвѣтъ“, а да се не казва „съ рѣшението на общинския съвѣтъ“; защото тогава ний прѣд-рѣшаваме въпросътъ, и никакви комисии немогатъ да съществуватъ.

Азъ бихъ молилъ г-на М-стра на Правосъдието, да се съгласи съ моето прѣдложение и ще бжде много по хубаво тѣй. (Прѣдсѣдателското мѣсто заема подпрѣдсѣдателътъ Димитръ Петковъ). Да се каже въ чл. 3-й: „общинский съвѣтъ издава свидѣтелство“; а думитъ „съ рѣшението на съвѣта“ да се заличятъ. Много добръ ще бжде, ако се прѣдвидятъ въ правилника тия нѣща.

Колкото се отнася до казаното отъ г-на Иконамова, че много легко съмъ гледалъ на тѣзи работа, азъ ще му отговоря, че не легко гледамъ. Напротивъ, азъ много по сериозно гледамъ на тая работа, отъ колкото той. Много легко приказваме, че еди-кой, еди-гдѣ се намира, но никакъ не земаме въ внимание, че смѣ хора, и щомъ нѣма сериозенъ контролъ, щомъ е прѣдоставена само на общинскитѣ съвѣти, тѣ могатъ да направятъ не само грѣшки и опущения, но и умисленни злоупотрѣбления. Ако съществува единъ регистръ, въ който всѣко село да е описало своитѣ имоти, нѣма съмнѣние че не ще станатъ никакви грѣшки. По-добръ е да се прѣдостави право на тия, които пригѣжаватъ имоти, отъ колкото да се прѣдостави на известни лица да опрѣдѣлятъ: да ли иматъ право върху известенъ имотъ, или не.

Заради това ще моля г-на М-стра да се съгласи на това, че общинскитѣ управления издаватъ свидѣтелствата, и въ такъвъ смисълъ М вото да направи правилникътъ, за урежданieto на тоя въпросъ.

Д. Кознички: Г-да прѣдставители! Ако Г-нъ Холевичъ не бѣше си противорѣчилъ самъ на себе си, азъ нѣмаше да говоря, защото нѣмамъ нищо противъ това. Той самъ признава, че е удовлетворенъ отъ това, гдѣто Г-нъ М-ръ на Правосъдието щѣлъ да вземе въ внимание неговото мнѣние при съставянieto на правилника. Но каква по-голъма и по-хубава гаранция иска той отъ това, което комиссията е приела, и какви други регистри ще искаме, когато ще съществува въ архивитѣ на общината едно рѣшение за издаването на свидѣтелството и подписано отъ известно число членове? Това, споредъ мене е най-хубавий регистръ, най-хубавата гаранция. Това е много справедливо направено, и азъ моля Г-да Прѣдставителитѣ да приематъ измѣненieto на комиссията.

М-ръ Г. Д. Начовичъ: Г-да Прѣдставители! Азъ искахъ думата да забѣлжа само, че такива регистри сж излишни, понеже има емлячни регистри и 90% отъ имотитѣ се знаятъ на кого принадлежатъ, защото хората сж плащали емлякъ за тѣхъ. Може би 10% отъ имотитѣ ще останатъ спорни, но за тѣхъ е твърдѣ лесно, защото общинскитѣ управления могатъ да съ-

ставятъ една анкетна комиссия и тогава ще издадатъ рѣшенията си. По тѣзи причина, азъ мисля, че е излишно да се опрѣдѣлятъ комиссии, за да създаватъ регистри, понеже тѣ съществуватъ.

М-ръ Д. Грековъ: Г-да Прѣдставители! Когато се разискваше тоя въпросъ въ комиссията, и намъ бѣше дошла масълъта да дадемъ право щото, свидѣтелствата да ги издаватъ кметоветѣ, но защото станаха нѣкои възражения по това, остави се така, както сега се прѣдлага. Както помните, споредъ старий законъ за тапиитѣ, тапиитѣ се издаваха на основание на единъ видъ юклами, които се издаваха отъ общинскитѣ власти, пращаха се въ тевтерхането и на основание на тѣхъ сж биле пращани тапиитѣ. Но въ комиссията се каза, че, ако се прѣдостави право само на кмета да издава свидѣтелства по негово знание, то на много мѣста може да се случатъ нежелателни работи; може да стане нѣкое злоупотрѣбление отъ страна на кмета; може да издаде свидѣтелство за по голѣмо пространство; може да издаде свидѣтелство на лица, които нѣматъ имотъ и съ това да се създадатъ документи въ рѣцѣтѣ на лица, които нѣматъ никакво право върху имотътъ. За това, като за голѣма гаранция, се прие въ комиссията, да се издаватъ тия свидѣтелства на основание на едно рѣшение на общинский съвѣтъ, т. е. когато нѣкой поиска да му издаде кмета едно свидѣтелство, то кмета да нѣма право току така да му удари печатътъ и да му го даде. Той трѣбва да внесе въпросътъ въ общинский съвѣтъ и, когато съвѣтътъ рѣши, че трѣбва да се издаде на еди кого едно такова свидѣтелство, тогава само кметътъ да го издаде. Сега, ако Нар. Събрание мисли, че тоя начинъ ще съставлява особенни мъчности, което азъ не вѣрвамъ, нека най-сѣтне прѣдостави това право на кметоветѣ, но тогава може да се има страхъ, че ще ставатъ злоупотрѣбления. Колкото пъкъ за рѣшението на общинский съвѣтъ, менми се чини, че въ сжщностъ за градскитѣ общини ще може да бжде по-мъчно, но за селскитѣ общини, азъ не вѣрвамъ, че ще съществува особена нѣкои мъчнотия, защото, даже и тамъ, гдѣто една община се състои отъ много села, и тамъ тия хора се събиратъ, понеже селата обикновенно, не сж на голѣми разстояния. Въ таквото села и тоя, който е кехая въ селото, е въ сжщото врѣме и членъ въ общинский съвѣтъ и той много често ходи въ центра на общината и се срѣща съ другитѣ членове, така щото по лесно могатъ да се събиратъ, отъ колкото въ градоветѣ. За градскитѣ общини, наистина, това може да съставлява мъчнотия, но тамъ пъкъ могатъ да оставатъ да се събератъ 20—30 или 100 прошения такива и въ единъ денъ да ги разрѣшатъ. — Азъ не настоявамъ тукъ, щото, безъ друго, да се приеме тѣзи редакция, и, ако Нар. Събрание мисли, че ще има мъчнотии въ това, и че иѣма опасностъ, ако се прѣдостави това право на кметоветѣ, нека измѣни законътъ въ това отношение и нека прѣдостави право на кметоветѣ, а не на общинскитѣ съвѣти, да издаватъ таквото свидѣтелства. (Гласове: Исчерпанъ е въпроса).

Прѣдсѣд.: Желает ли Народното Събрание да се говори още по тоя въпросъ? (Гласове: Не желает): Който приема да се говори още. . . .

М-ръ С. Стамболовъ. Г-да Прѣдставители! Тѣзи прѣдставители, които сж отъ гориститѣ мѣста и които сж отъ Добруджа, знаятъ, че има общини, които се състоятъ отъ по-нѣколко села. Тѣзи общини иматъ по едни общински съвѣти, които споредъ, законътъ за селскитѣ общини, се свикватъ на сесия въ опрѣдѣлено врѣме, а освѣнъ това иматъ и по едно постоянно общинско управление. Сега, ако Нар. Събрание иска да има по-много хора да отговарятъ за лжливитѣ удостовѣрения, отъ които заинтересованитѣ лица да могатъ да си взиматъ това, което имъ се е слѣдвало, или пъкъ да се наказватъ повече хора — може да се каже: „да се издаватъ удостовѣрения, подписани отъ общинското управление“.

Както знаете, всѣко общинско управление се състои отъ 3—4 и до 6 души, та слѣдователно ще има нѣколко души, които да отговарятъ за истинността на показанията си. Сега на основание на това измѣнение на законътъ, за всѣко такова свидѣтелство, общинскитѣ съвѣти ще бждатъ принудени да се свикватъ на засѣдание, което е много трудно, особено за голѣмитѣ градове, както спомѣна г-нъ М-рътъ на Правосъдито, но пъкъ ще има по-голѣма гаранция. Въ голѣмитѣ градове, вий знаете какъ ставатъ засѣданията. Викатъ се на сесия въ опрѣдѣлено врѣме и тамъ гдѣто общинскитѣ съвѣти се състои отъ 20 или 16 члена, едвамъ се събиратъ 7—8 души и така често пхти засѣданията се отлагатъ по нѣмание достатъчно число членове. За това мисля, че достатъчна гаранция ще бжде, ако постоянното присѣствие направи постановлението. На основание на едно такова постановление, издадено отъ общинското управление, кметътъ да издава свидѣтелството или удостовѣрението. Мисля, че тѣй ще бжде по-добръ да се рѣши въпросътъ.

Прѣдсѣд.: Ще се вотира. Който не приема чл. 4, както се прочете отъ г-на докладчика, съ поправката на г-на М-ра Прѣсѣдателя, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад.: (Чете):

„Членъ 5. Слѣдъ изминаването на прѣдвидений въ чл. 1 петъ годишенъ срокъ, лицата, които прѣдставятъ въ сѣдилището или друго присѣтственено мѣсто турски документи, глобяватъ се съ 5⁰/₁₀₀ отъ стойността на имота, опрѣдѣлена въ емлячнитѣ книги.

Сжщо така се глобяватъ съ 5⁰/₁₀₀ отъ стойността на имота опрѣдѣлена въ емлячнитѣ книги, ония отъ притѣжателитѣ, които подиръ истичанието на петъ годишния срокъ заявятъ прѣдъ сждъ или друго присѣтственено мѣсто претенции за право на собственост безъ крѣпостни актове“.

Г-да прѣдставители! Както виждате тукъ има едно коренно измѣнение въ този членъ 5-й направено отъ комиссията. Въ чл. 5-й се казва, че който отъ притѣжателитѣ на недвижими имоти въ петъ годишенъ срокъ, и

както е въ проекта казано: „три годишенъ срокъ“, не си поднови тапиата, ще си губи документитѣ за право на собственост и крѣпостнитѣ актове за установяването на това негово право, тѣй като слѣдъ това врѣме всички такива—турски документи нѣма да иматъ никаква сила и значение. Тѣзи мѣрка комиссията я намѣри за твърдѣ строга, и зарадъ това се остави документа пакъ да си има силата на документъ за право на собственост. Но тозъ, който въ растояние на петъ годишенъ срокъ, не се снабди съ новъ документъ, да бжде глобенъ съ 5⁰/₁₀₀ отъ стойността на имота, опрѣдѣлена въ емлячнитѣ книги. И тѣзи мѣрка е по-лѣгка.

Прѣдсѣд.: Ще се вотира. Който не приема членъ 5-й тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад.: (Чете):

„Чл. 6. За издаването крѣпостни актове на право-собственницитѣ на недвижими имоти, които нѣматъ ни какви документи, Нотариуситѣ събиратъ всичкитѣ прѣдвидени бери въ закона за тѣхъ по издаването на крѣпостенъ актъ за покупка — продажба, съ исключение на прѣдвиденитѣ мита въ чл. 101 отъ сжщия законъ и 1/2⁰/₁₀₀ вмѣсто 2⁰/₁₀₀ крѣпостно мито“.

Тукъ, г-да прѣдставители, въ този членъ се прѣд-вижда какво трѣбва да плащатъ ония отъ правособственницитѣ, които нѣматъ никакви документи. Тѣ ще плащатъ малко повече отъ ония, които иматъ документи, и това ще става зарадъ туй, защото тия, които иматъ турски документи, ще харчатъ повече съ прѣвежданieto на документитѣ, а тия, които нѣматъ такива документи, ще додѣтъ само съ едно свидѣтелство отъ общината, ще зематъ документъ за своитѣ имоти и ще плащатъ по-малко. Зарадъ това, тѣзи, които нѣматъ документи, ще плащатъ повече.

Освѣнъ това, съ това распорѣждане, комиссията искаше да избѣгне и друго. Понеже се знае, че на този, който има документъ, разноскитѣ му ще бждатъ по-голѣми, нѣма да си жоставя документи, като си служи съ едно свидѣтелство отъ общината, както тоя, който нѣма документъ, и за да не доде щото тоя, който има да плаща повече, а който нѣма — да плаща по-малко, зарадъ това се опрѣдѣли какво ще плащатъ, и се прие да плащатъ, тия, които нѣматъ документи, малко по-тѣжко.

Х. В. Холевичъ: Азъ моля г-на докладчика да ми изброи какви сж беритѣ, които ще се събиратъ?

Доклад. И. Титоровъ: Споредъ този членъ 6-й, който сега ще се гласува, и който говори за ония право-собственници, които нѣматъ документи, ще се плащатъ сжщитѣ бери, които се плащатъ на нотариуситѣ, само за издаване на актове, съ исключение, че вмѣсто 2⁰/₁₀₀, ще се плаща 1/2⁰/₁₀₀. Гербовитѣ марки ще бждатъ сжщитѣ, за печатъ сжщо, за извършване сжщо, само че крѣпостното мито, вмѣсто 2⁰/₁₀₀, ще бжде 1/2⁰/₁₀₀.

М-ръ Д. Грековъ: Митата, които ще се плащатъ съгласно чл. 6, сж слѣдующитѣ: Плаща се мито, за издаването на актъ, което се прѣдвижда въ чл. 102-й

отъ закона за Нотариуситѣ, което е равно и горѣ-долу ще ви го кажа, и мисля, че нѣма да се излѣжа. До 800 лева съ стойностъ на имота плаща се 3 лева; до 1600 — 6 лева; отъ 1600 до 3200 — 9 лева; отъ 3200 до 4000 — 4 лева, и отъ 4000 лева на горѣ, плаща се 15 лева. Това е митото, което се плаща спорѣдъ този членъ.

Сега, г-да прѣдставители, въ този членъ запазихме распореданията на единъ законъ, който е въ сила, който е вотиранъ въ Нар. Събрание прѣди 2 или 3 години, и споредъ който, лицата, които нѣматъ документи, и които искатъ да се снабдятъ съ такива, плащатъ сжщитѣ мита, които сж прѣдвидени тамъ. Нѣма да плащатъ още и митото, което се прѣдвижда въ закона, въ чл. 100 отъ закона за Нотариуситѣ, и то е актовото мито. Дѣто ще каже, ще плащатъ, споредъ таблицата изложена въ 112-й членъ на закона за Нотариуситѣ, крѣпостно мито, въ размѣръ $\frac{1}{2}\%$, ще плащатъ и гербовъ сборъ, колкото трѣбва да се турятъ гербови марки, и за печатъ по 40 стотинки, както се е плащало до сега.

Тия сж митата, които има да плащатъ стопанитѣ на недвижими имоти за снабдяване съ документъ за право на собственостъ.

Но забѣлѣжете, г-да прѣдставители, че споредъ единъ законъ, който е приетъ, който е въ сила и дѣйствува днесъ въ страната, тия хора, за да отидатъ да си зематъ актове, трѣбва да плащатъ това. Дѣто ще се каже, това е справедливо да се удържа, защото тѣ си иматъ имота, а не сж направили никакви разности, относително тия имоти, като не сж се снабдили съ никакви документи, отъ начало и до сега. Тия пъкъ, които иматъ турски таши, на тѣхъ, както ще видите, таксата е намалена значително — почти съ $\frac{1}{3}$ часть; значи една трета по-малко ще плащатъ. (Гласове: Исчерпанъ е въпросътъ).

Х. В. Холевичъ: Отъ обясненията, които даде г-нъ М-ръ и г-нъ докладчикъ излиза, че най-малкото нѣщо, което може да плати единъ човѣкъ, за да си вземе единъ актъ, ако ще бѣде имота отъ стойностъ и за 20 лева, трѣбва да плати непременно 5 лева берии. Тукъ азъ забѣлѣжихъ само за извършване на акта 40 стотинки, за печатъ единъ левъ и за гербови марки 1 левъ по облѣвяване на акта. Тѣй щото най-малко 5 лева трѣбва да се плати. А пакъ като дойдемъ до оцѣнението $\frac{1}{2}\%$, ще излѣзе и повече. Азъ мисля, че такива голѣми сумми да се взематъ отъ всяко едно парче, не е толкова справедливо, защото селското население и за имуществата отъ една леха има своитѣ документи. Има имущества въ нѣкои мѣста, гдѣто лехата струва 20 лева, а въ нѣкои мѣста лехата струва 2 лева, когато за документа на тѣзи леха трѣбва да се плати най-малко 5 лева.

Колкото се отнася до думитѣ на г-на М-ра на Правосъддието, че онези които би поискали, да си взематъ крѣпостни актове, трѣбвало да плататъ нѣщо, то е наистина тѣй, но тукъ работата не е въ това положение, както е въ онзи законъ. Тукъ е работата, че всеки е задълженъ да

си вземе документъ, за всяко парче, когато въ другия законъ е казано, че който поиска. А това като е тѣй, азъ мисля, че ще коштува много на населението. Най-послѣ трѣбва да знаемъ г-да прѣдставители, че тукъ не хиляди, но милиони актове ще падатъ. (Гласове: Исчерпанъ е въпроса).

Прѣдсѣд.: Желаетъ ли Нар. Събрание да се говори още? (Гласове: Не желаетъ).

Който желаетъ да се говори още, да си вдигне ржката (Меншество). Значи нѣма да се говори.

Ще се вотира. Който не приема чл. 6 тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад.: (Чете):

„Чл. 7. За замѣняването на турскитѣ документи за право на собственостъ съ крѣпостни актове, Нотариуситѣ събиратъ:

За документи отъ стойностъ до 800 лева — 1 левъ, отъ 801 до 1600 — 2 лева, отъ 1601 до 3200 — 3 лева, отъ 3201 до 4000 — 4 лева, за актове съ цѣна по-голѣма отъ 4001 лева се плаща по 1 левъ на хилядата отъ стойността.

Освѣнъ това крѣпостнитѣ актове ще се облѣпятъ съ гербови марки, съгласно закона за гербовия сборъ и ще се подпечатватъ срѣщо установенната за това такса“.

Този членъ г-да прѣдставители, говори за ония документи, които ще се издаватъ и които ще замѣнятъ турскитѣ таши и само това, което се прѣдвижда въ този законъ, това ще се взема. Крѣпостни мита и актовото мито, нѣма да се взематъ. Съ това разяснение моля Събранието, да приеме членътъ.

Прѣдсѣд.: Ще се вотира. Който не приема чл. 7 тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Доклад.: Новъ членъ 8 (Чете):

„Чл. 8. За прилаганието на настоящия законъ М-рътъ на Правосъддието ще издаде особенъ правилникъ“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 8 тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се. (Гласове: Третото четение сега да стане).

Третото четение сега ще стане, понеже подиръ обѣдъ нѣма да имаме засѣдание.

Моля г-на докладчика да го прочете.

Доклад.: (Чете):

„ЗАКОНЪ

за замѣняване на турскитѣ документи за право на собственостъ съ крѣпостни актове.

Чл. 1. Всекой, който притѣжава недвижимъ имотъ съ турски документъ за право на собственостъ, е длъженъ да замѣни този турски документъ съ крѣпостенъ актъ въ продължение на петъ години отъ обнародванието на настоящия законъ.

Чл. 2. Нотариуситѣ замѣняватъ турскитѣ документи за право на собственностъ съ крѣпостни актове, слѣдѣ като имъ се прѣдставатъ отъ заинтересуванитѣ лица заедно съ свидѣтелство отъ надлѣжното Общинско Управление, че обозначенитѣ въ тѣхъ недвижими имоти принадлежатъ и се владѣятъ отъ просивнитѣ замѣнявашието имъ.

Чл. 3. Правособственицитѣ на недвижими имоти, които нѣматъ никакви документи за право на собственостъ, сж длѣжни тѣй сжщо, въ опрѣдѣленный въ чл. 1 срокъ, да се распоредятъ за да се констатира правото имъ на собственостъ върху недвижимитѣ имоти и снабдятъ съ крѣпостни актове.

Чл. 4. За констатиранieto правото на собственостъ върху недвижимитѣ имоти, които се владѣятъ безъ никакви документи за право на собственостъ, притѣжателитѣ прѣдставятъ на Нотариуситѣ удостоверения отъ общинското управление въ землището, на което се намира имотътъ. Това удостоверение се издава отъ кмета на основание на едно протоколно постановление, подписано отъ членоветѣ на общинското управление. На основание на това удостоверение Нотариуса издава крѣпостенъ актъ.

Чл. 5. Слѣдѣ изминаването на прѣдвиденитѣ въ чл. 1 петъ годишенъ срокъ, лицата които прѣдставятъ въ сждилище или друго присжтственно мѣсто турски документи, глобяватъ се 5% отъ стойността на имота опрѣдѣлена въ емлячнитѣ книги.

Сжщо така се глобяватъ съ 5% отъ стойността на имота опрѣдѣлена въ емлячнитѣ книги, онии отъ притѣжателитѣ, които подирѣ истичанието на петъ годишня срокъ, заяватъ прѣдъ сждѣ или друго присжтственно мѣсто претенции за право на собственостъ безъ крѣпостни актове.

Чл. 6. За издаването крѣпостни актове на правособственицитѣ на недвижими имоти, които нѣматъ никакви документи, Нотариуситѣ събиратъ всичкитѣ прѣдвидени берии въ закона за тѣхъ по издаването на крѣпостенъ актъ за покупка — продажба, съ исключение на прѣдвиденитѣ мита въ чл. 101 отъ сжщия законъ и 1/2% вмѣсто 2% крѣпостно мито.

Чл. 7. За замѣняването на турскитѣ документи за право на собственостъ съ крѣпостни актове, Нотариуситѣ събиратъ:

За документи отъ стойностъ до 800 лева — 1 левъ, отъ 801 до 1600 — 2 лева, отъ 1601 до 3200 — 3 лева, отъ 3201 до 4000 — 4 лева; за актове съ цѣна по голѣма отъ 4001 лева се плаща по 1 левъ на хилядата отъ стойността.

Освѣнъ това крѣпостнитѣ актове ще се обленятъ съ гербови марки, съгласно закона за гербовия сборъ и ще се подпечатватъ срѣщо установената за това такса.

Чл. 8. За прилаганieto на настоящия законъ Министрѣтъ на Правдсждието ще издаде особенъ правилникъ.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема изцѣло закона за замѣняване на турскитѣ документи за право на собственостъ съ крѣпостни актове тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никои не вдига) Приема се.

Г-нъ докладчикъ Я. Попповъ има думата.

Докл. (Чете):

„ЗАКОНЪ

за продажба на недвижими имущества извършени съ домашни условия или частни актове.

Чл. 1. Договоритѣ за покупка-продажба на недвижими имоти извършени по частенъ редъ или съ пълномощия, ако нѣма придобити крѣпостни права на трѣти лица, раждатъ правото на собственостъ.

Сждилищата по тѣзи продажбени договори издаватъ рѣшения за прѣминуването право на собственостъ.

Членъ първий комиссията го прие тѣй, както го прочетохъ.

М рѣ Д. Грековъ: Това прѣдложение, което се прочете отъ г-на Я. Попповъ се отнася до частнитѣ документи и въ комиссията то се видоизмѣни. Прѣдложението нѣма вече онжзи форма, която имаше, когато бѣше прѣдложено отъ г-на Якимъ Поппова.

Както знаете, г-да прѣдставители, цѣльта на това прѣдложение е да се избѣгнатъ злоупотрѣбленията, които сж ставали и ставатъ още днесъ отъ страна на продавачи, които сж си продали имота съ частни сдѣлки и подирѣ това, като купувача взелъ имота и го владѣялъ въ продължение на много години, дохожда продавача и казва: днесъ ставамъ пишманъ, ти нѣмашъ крѣпостенъ актъ, продажбата трѣбва да се признае за унищожена, връща паритѣ, които е взелъ и взема си имота на задъ. Именно тѣзи бѣше цѣльта, която се прѣслѣдваше отъ г-на Якимъ Поппова, за да се прѣгради пжтя на подобенъ родъ злоупотрѣблениа. Но редакцията която бѣше дадена отъ г-на Якимъ Поппова, наистина говорѣше за нѣкакви си чужди и мѣстни подданници. Сега щомъ се казва за чужди и мѣстни подданници, нѣма съмнение тѣ всичкитѣ визватъ вътрѣ, защото единъ человекъ не може да бжде, освѣнъ или чужди или мѣстенъ подданикъ. За това правилото бѣше общо и на това основание се промени редакцията въ комиссията. Въ комиссията се постави общо начало за всѣка една продажба направена по частенъ редъ съ частенъ документъ, но не разумѣва се и продажби, направени само на дума. Всѣ трѣбва да има единъ писменъ документъ и щомъ има такъвъ документъ, той е задължителенъ мѣжду продавача и купувача. Купувача има право съ тѣзи документъ да се отнесе до сждилището и да каже: еди-кой ми проладе еди-кой имотъ за толкозъ пари, дадохъ му толкозъ пари капаръ, ето внасямъ и остатъка, ослдете го да ми издаде актъ. Тогава лицето, което е купило имота, ще има право да отиде при Нотариуса, на основанието на рѣшението на сжда да вземе крѣпостенъ актъ и на основание на сжщото рѣшение, да си вземе чрѣвъ Сждеб. Приставъ имота въ владѣние. Това е началото, което се приема днесъ. Единственно исключение, което ще става, то е, че ако има нѣкое трѣто лице, което да е придобило вече нѣкакви права върху имуществото, така нареченитѣ реални права

въ науката на правото, само въ такъвъ случай трѣтото лице ще има право да се противопостави на туй рѣшение. Съ други думи, днесъ дохожда единъ човѣкъ и ми продава къщата си, азъ я купувамъ и права частенъ продавателенъ записъ, давамъ му всичкитѣ пари или частъ отъ тия пари, но въ сѣщото врѣме той отива при Петра и продава и нему къщата си, но нему издава крѣпостенъ актъ. Ако дойда азъ да искамъ къщата, не мога да я отнема отъ Петра, защото той я владѣе на основание на крѣпостенъ актъ. Вслѣдствие на това моя частенъ продавателенъ записъ не може да има сила да обори правата на едно трето лице, което ги е придобило поредовно, отъ колкото азъ. Това е рѣшението на комиссията и поч. Нар. Събрание е свободно да го приеме, или не. Азъ обаче съмъ длъженъ да дамъ нѣкои обяснения за освѣтление на Нар. Събрание.

Начина който се е приелъ тукъ вече дѣйствува въ много страни. Има обаче страни, въ които законодателството е съобразно съ досегашната практика у насъ, т. е. че прѣминаване правото на собственостъ отъ едно лице къмъ друго, не може да се счита за окончателно, освѣтъ ако продажбата е констатирана по единъ извѣстенъ редъ опрѣдѣленъ отъ закона. Наистина този начинъ, може би, въ нѣкои отношения да прѣдставлява по-голяма гаранция отъ колкото другия, който сега се прѣдлага и който ще има сила, ако се приеме прѣдложението на г-на Я. Попова, защото този начинъ, който днесъ се прѣдлага, отваря малко вратата на злоупотрѣблениата. Напр. единъ човѣкъ има борчъ, сега за да си прѣхвърли имота на друго нѣкое лице, трѣбва той да отиде, да си прѣхвърли имота чрѣзъ нотарюса, трѣбва свидетелство да взима отъ Общ. Съвѣтъ и т. н. Тия работи може да се чуютъ, най сѣтне може да чуютъ и кредиторитѣ, които иматъ интересъ и могатъ да прѣдварятъ злоупотрѣблението, което длъжника готви да направи. Когато споредъ това, което ще се приеме сега, това ще става много по лесно. Напр. нѣкои има да дава, вижда, че нѣма да можи да плати и че ще му секвестиратъ имота и ще го продаждъ на публиченъ търгъ. Той вика единъ приятель и му казва, ела самъ, да си направимъ единъ частенъ записъ, че азъ ти продавамъ къщата си, а кредитора като дойде да търси къщата, тя ще бѣде прѣминала въ други рѣцѣ. Тѣй щото кредитора нѣма да се ползува отъ правата, които има. Ако има ипотека на имота, тогава е другъ въпроса!, но ако не е ипотекиранъ имота, то третото лице, което може би не е далонито една пара, ще вземе имота, а кредитора ще остане—позволете ми едно народно изражение—на студентитѣ бани. Тѣй щото въ това отношение този законъ прѣдставлява нѣкои неудобности, но отъ друга страна пакъ, може да се каже, че той прѣгражда пътя на тия злоупотрѣблениа, които сѣ ставали, и прѣдъ видъ на които се прѣдлага този законъ. Отъ друга страна пакъ има едно нѣщо, което е необяснимо и неморално даже. Единъ човѣкъ продалъ днесъ имота си и ако стойността на имота нарастне, той има право да се откаже, а ако

стойността на имота падне, тогава пакъ купувача има право да се откаже, когато въ другитѣ сдѣлки не е тѣй. Направена единъ път сдѣлката, тя е свършена и има сила мѣжду странитѣ.

На тия основания именно, въ комиссията наистина този въпросъ дълго се разисква и се искаха и двѣтѣ мнѣния, и най послѣ комиссията даде тѣзи редакція на прѣдложението на г-на Я. Попова. Азъ нѣмамъ нищо по този въпросъ г да прѣдставители.

Отъ точка зрѣние на науката и едното може да се приеме и другото може да се приеме. Поч. Нар. Събрание може да се произнесе, *за* или *противъ* приеманието на това прѣдложение. Азъ нѣмамъ нищо, нито въ единия, нито въ другия случай. Счетохъ обаче за свой дългъ, да искажа на Нар. Събрание, какви ще бждатъ послѣдствията отъ това за да освѣтля съвѣстѣта на Нар. Събрание, да види да ли е прѣдпочтително да се прѣкрати пътя на тия злоупотрѣблениа, които сѣ ставали до сега и да могатъ хората, които си сѣ дали паритѣ да купятъ имотъ да не бждатъ излѣгани, да имъ го отнематъ подиръ като сѣ го владѣли нѣколко години наредъ, или пакъ ще е прѣдпочтително, да се прѣкрати това злоупотрѣбленне, но въ сѣщото врѣме да се отворатъ вратата на други злоупотрѣблениа, които може по лесно да ставатъ.

А. Башевъ: Г-да прѣдставители! Както се е прѣработило прѣдложението на г-на Я. Попова отъ комиссията, ми се чини, че не би било възможно, да се приеме. Азъ нѣмахъ възможность да участвувамъ въ поч. комиссия, за това се считамъ за свободенъ да мога да говоря противъ изработеното отъ комиссията узаконение. Споредъ досегашний законъ за нотариуситѣ, за да можеше да се отчужди една собственостъ, трѣбваше да се констатиратъ прѣдъ надлѣжний чиновникъ много условия. Не само добрата воля на двѣтѣ страни, които искатъ да извършатъ единъ актъ на продажба и покупка, че тоя актъ става безъ измама, безъ лукавство, но още нотариуса трѣбваше да удостовѣри, да ли имота принадлежи на този, който го продава, да ли продавача е заплатилъ своитѣ даждия, да ли имота не е продаденъ и на Петка и най послѣ да ли този имотъ не е секвестриранъ отъ нѣкого, а всичко това се изисква за да се запази, щото продавача да не може да продава имота на нѣколко лица. Ако се приеме това прѣдложение така, тогазъ какви ще бждатъ послѣдствията? Азъ имамъ напр. да взимамъ отъ Ивана 1.000 лева и моля за обезпечение на този искъ, да се наложи запоръ върху неговата къща и този запоръ се налага. За Ивана трудно ли ще бѣде, да отиде при Петка и да му каже: ела да направимъ единъ записъ съ дата много по ранна, че тая къща съмъ продалъ на тебъ. Това станало единъ път, Петко ще ме вика и ще каже: г-не, на какво основание сте наложили запоръ на къщата, когато тѣзи къща е моя, ето ми и документа. За да мога да докажа спекуланството на сдѣлката, съ какво ще я обора? За да мога да докажа противното, т. е. че тукъ нѣма дѣйствителна продажба, а е една само уйдурма, какви срѣдства мога да употрѣба? Много мъчно е до-

казванието на спекулативни сдѣлки мѣжду двѣ лица. Разбира се Петко съ този записъ ще има право да завладѣе къщата. Щомъ това е така, азъ който съмъ на правилъ толкова разности и съмъ гледалъ да обезпечя своето искание, не ще мога по никоѣ начинъ да се удовлетворя, защото Иванъ ще отчужди имота по единъ частенъ редъ, когато, ако това бѣде прѣдъ нотариуса, ще бѣде много мжчно.

Освѣнъ това тукъ даваме възможность съ частни документи да се извършватъ продажби. Каква гаранция имаме, че за всѣки единъ имотъ нѣма да издаде едно и също лице записъ и съ много по ранна дата, отъ оная, когато въ дѣйствителность е станала продажбата? Азъ искамъ напр. да купя една къща, но казвамъ, понеже се боя, да ли на друго не е продадена, да ли не е секвестрирана, казвамъ, да се тури въ записъ дата прѣди двѣ години. Когато прѣдстава азъ този документъ въ сѣдилището, съ какво ще се докаже, че този документъ е фалшивъ? Свидѣтели нѣма, подписа на продавача удостоверява, че той ми е продалъ тѣзи къща на Димитровъ день 1889 год., паритѣ си получилъ и продавача признава това. Да се обори тоя записъ е много трудно. Освѣнъ това, за да може да стане една продажба дѣйствителна, неповратна, необходимо е условие продадения имотъ да прѣмине отъ продавача къмъ купувача. Слѣдователно трѣбва купувача поне да има въ свое владѣние имота, когато стане споръ за него. И ако имота се намира въ владение на купувача, тогава може да се допусне, че тоя, който не е искалъ въ дѣйствителность да прѣхвърли единъ имотъ, нѣма туку така да го отетжни отъ своето владѣние.

Ми се чини, че по всичкитѣ тѣзи съображения -- и закона за извършенитѣ съ частни актове продажби на недвижими имущества, отъ 1888 год има това съдържание — необходимо условие е, прѣдъ сѣдѣтъ да се докаже първо, че когато се е продалъ имота, той е билъ собственность на продавача; второ че дѣйствително купувача го е владѣлъ като собственникъ въ расстояние на петъ години непрѣкъснато и безспорно; трѣто че продажбата е станала чрѣзъ частенъ актъ или чрѣзъ пълномощно и четвърто, ако нѣма за въпросното имущество издаденъ крѣпостенъ актъ на трѣто лице. Сега тукъ за крѣпостния актъ се говори едно условие и второто условие е, да е извършена продажбата, но другитѣ двѣ условия, именно владѣнието, съвършено липсва, а това именно владѣние има твърдѣ сжщественно значение въ този случай. За това азъ се съгласявамъ, да стане само едно измѣнение въ закона за извършенитѣ съ частни актове продажби на недвижими имущества, отъ 1888 г., именно вмѣсто владѣнието да бѣде петъ години, както е казано тамъ, да приемемъ само *три* години. Въ полза на третѣ години говорятъ слѣдующитѣ мотиви. Никдѣ въ законитѣ за правото върху земитѣ нѣма нѣкакъвъ петгодишенъ срокъ, който да дава извѣстно право, когато въ сжщитѣ закони има единъ особенъ членъ, който дава право на извѣстни лица, които сж обработвали и сж

експлоатирали единъ имотъ въ продължение на три години да добиватъ извѣстни права, или пакъ лица които не сж работили единъ имотъ въ продължение на три години, тѣ губатъ своето владѣние и имота остава на държавата. Слѣдователно ако туримъ това измѣнение въ закона, че ако нѣкое лице е владѣло три години единъ имотъ, като го е купило по частенъ редъ, — даже продажбата може да е била и безъ документъ, а на думи само — далъ паритѣ прѣдъ свидѣтели, продавача му отсѣпилъ имота, владѣлъ три години този имотъ, върху трѣти лица нѣма никакви крѣпостни актове и продавача е билъ дѣйствително собственникъ, тогава ще бѣде признато правото на купувача да бѣде собственникъ. Но ми се чини, че безъ условие, този имотъ да се е владѣлъ отъ купувача не може да се замѣни въ никоѣ случай този законъ, защото ще изложимъ въ много опасно положение кредиторитѣ. Единъ кредиторъ, който има да взема отъ Ивана вижда, че гаранцията се намира въ къщата на Ивана, слѣдователно той е прѣдполагалъ, че тѣзи къща е Иванова. Отъ дѣ може да прѣдполага, че Иванъ прѣди двѣ три години е отчуждилъ тѣзи къща съ единъ записъ? Послѣ дохожда купувача на къщата и казва, макаръ въ тѣзи къща и да живѣе Иванъ, макаръ владѣнието отъ Ивана да не е прѣминало къмъ мене, макаръ това и това да е станало, но азъ имамъ този записъ, купилъ съмъ тѣзи къща, слѣдователно нѣмамъ право да я секвестрирамъ. Какъвъ е тогызъ халтъ на кредитора? Остава, че ще изгуби правото за обезпечение на иска си, ами ще бѣде подложенъ на разноски отъ страна на трѣтото лице, което ще вдигне процесъ върху него. Значи, не само ще му отнема възможностьта, да си прибере паритѣ, ами ще го подложимъ и на разноскитѣ по единъ процесъ.

Щомъ това е така, мене ми се чини, че тѣзи редакция въ която се прѣдстава това прѣдложение, както се прочете отъ г-на докладчика, въ никоѣ случай не ще може да бѣде прието, а трѣбва да приемемъ сжществуващия до сега законъ за частнитѣ актове, само съ това измѣнение *петъ* години да се измѣнатъ на *три* години срокъ, който е основанъ на сжществуващия турски законъ за земитѣ, който е дѣйствувалъ у насъ прѣди освобождението ни и по-послѣ.

Ако приемемъ г-да прѣдставители таква едно прѣдложение ний ще унищожимъ цѣлата система на актоветѣ за продажбитѣ и покупкитѣ. Никоѣ нѣма да отива за покупка и продажба при нотариуса. Тогавъ гдѣ ще отиде гаранцията за купуване на имоти, гдѣ ще отидатъ постановленията на другитѣ процесиялни закони, както и закона за нотариуситѣ, че собственностьта може да се доказва съ крѣпостни актове и най послѣ, гдѣ ще отиде халтъ на тия, които иматъ извѣстни права върху единъ имотъ? И каквито права и да си ималъ, само съ единъ записъ ще могатъ да се унищожатъ, а ако не ги унищожатъ ще тѣ влачатъ само по сѣдилищата.

Както въ нѣкои войни казватъ, че още една такава побѣда и побѣдителя ще се съсипе, така сжщо и въ този

случай. Азъ имамъ единъ имотъ, дохожда единъ и го успорява. Той струва напр. 300 лева, но азъ като отвѣтникъ, ако би да се е доказало, че имамъ право надъ него, похарчилъ съмъ 400 л., онзи който пригезава записъ, ще гледа да завѣде искъ, да ми отнеме имота, като си мисли ако спечеля процеса, имота ще бѣде мой, а ако не спечеля, то аслж нѣма каово да загубж само причиненитѣ равноси. Заради туй тѣзи хора, които притѣжаватъ такива записи, ще се впускатъ въ рискове, да завѣждатъ искове, а тия рискове ще бѣдѣтъ всичкитѣ въ ущѣрбъ на хората, които иматъ извѣстни права върху единъ имотъ.

Ив. Стойновъ: Г-да прѣдставители! Да ви убѣждавамъ, че закона за извършване на домашни актове отъ 18 Декемврий 1888 год. е станалъ невъзможенъ за прилагание въ България, азъ не щж, защото знамъ общото настроение по този законъ. Въмъ не е да не е извѣстно, че споредъ този законъ ставало почти на всѣкиго, който е купувалъ имоти съ частенъ продавателенъ записъ злоупотребление. Не сте да не знаете, че има мнозина отъ васъ, които се оплакватъ, че тѣй и тѣй станало съ тѣхнитѣ имоти, по два — три пѣти ги купували и даже и сега продължава да става това и въ всѣки единъ отъ пълномощницитѣ ще намѣришгъ по 10-15 пълномощни готови, за да се застѣпватъ прѣдъ сѣдилищата и да отнѣматъ фактическото владѣние отъ ржцетѣ на притежателя.

Ораторската рѣчь на г-на Башева, мисля, и васъ не може да убѣди, както и мене, че този законъ, който ще вотираме е законъ фиктивенъ и законъ, който ще създаде нови процеси и нови злоупотребления. Не е вѣрно и това, гдѣто казва г-нъ Башевъ, че не е достатъчна волята на странитѣ въ продажбо-покупката. Тукъ се прави мѣжду двѣ лица единъ контрактъ и се завардватъ съ това правата на трети лица, които владѣятъ имотъ съ крѣпостни актове. Третитѣ лица, които владѣятъ съ крѣпостни актове, казва се, че тѣхнитѣ права сж завардени отъ частнитѣ актове, които сж направени мѣжду двѣтѣ страни. Послѣ тукъ не се казва писменни договори, а просто договори и може да сж тѣ и устни доказуеми съ свидетелски показания. Щомъ е тѣй, ако фактическото владѣние на единъ имотъ се намѣра въ ржцетѣ на извѣстенъ притѣжателъ, то не ще ни най-малко съмнѣние, че за да се отнѣме съ частенъ продавателенъ записъ, не може, защото да се докаже, че фактическото владѣние е било въ ржцетѣ на извѣстно лице и че спорѣдъ закона за емляка вписани сж въ емлячнитѣ книги тия имоти, за които е споръ. Съ записването въ емлячнитѣ книги, който е плащаль емлякъ, разбира се, че той е господаря. Но тукъ ний искаме да избѣгнемъ отъ едни злоупотребления, които ставали до сега. Азъ до 1881 година бѣхъ въ Тракия, и зная какъ ставаше това. Послѣ се случи въ България, и това систематически се оперираше отъ пълномощници, а не отъ адвокати; носеха си торбички съ тапии и продаваха си имотитѣ пакъ на основание на закона. Явява се втори пълномощникъ отъ Батумъ, Тра-

пезундъ или Цариградъ, въ Цариградъ има една искусствена фабрика за отнимание на тѣзи имущества. Ето кой е базиса на закона, а не онѣзи фиктивни разрѣшения, че ще може да се създадѣтъ нови злоупотребления. Азъ допушамъ, че и това може да стане; но между двѣтѣ зла кое да изберемъ? Да ли това, че единъ човѣкъ, който е купилъ напр. една нива за 500 гроша и днесъ тя дава само десятъкъ 500 гроша и дохожда другъ и му я отнѣмва, да ли това е зло или е зло че щели да се отнѣматъ правата нѣ нѣкои кредитори.

Това е зло, защото 9 години човѣка е владѣлъ една нива; дохождатъ на десетата година и му я отниматъ, понеже нѣмалъ *мерури земани*. Даже 9 години и 10 мѣсеци да я е владѣлъ, пакъ му я отнѣматъ отъ ржцетѣ.

Г-нъ Башевъ направи грѣшка въ казания законъ за тригѣ години. Не е три години спорѣдъ турския законъ. Спорѣдъ турския законъ е, ако единъ не работи една земя три години държавата му я отнима и я дава на другъ владѣтелъ, който може да я обработва, а *мерури земани* е 10 години. Който владѣе една земя 10 години и плаща данъкъ за нея, той става собственикъ слѣдъ тѣзи 10 години, понеже той е плащаль данъкъ и съ това се исплатило правото на обработването на земята. (ерази и мери).

Така щото, това нека се забѣлжи като тълкувание, че никой не може да сключва договори, когато по емлячнитѣ книги се плаща данъкъ отъ извѣстно лице и договоритѣ, които ще ставатъ слѣдъ това, тѣ сж фиктивни и че тѣ немогѣтъ послѣ да убиватъ правата на владѣние чрѣзъ плащание данъкъ; това да, но да се оспорватъ правата на този законъ, на когото най-добрѣ разбиратъ адвокатитѣ, доброто влияние и злото това не разбирамъ. Не отричамъ, че и въ единий случай има злоупотребления и въ другия, но злоупотребленията съ този законъ както е билъ до сега, сж, както се изрази веднѣжъ г-нъ В. Икономовъ 16.000 пѣти по-вече.

Азъ мисля щомъ е така, вий ще изберете по-малкото зло и по-малкото зло азъ мисля трѣбва да се прѣдпочита. Каза се отъ г-на Башева, че могли да стазатъ икономически сдѣлки — ако отидешъ да секвестрирашъ извѣстни недвижими имущества, явяватъ се и показватъ единъ частенъ записъ на името на трето лице. Че това и сега става. Секвестръ става върху единъ недвижимъ имотъ, който струва 1.000 лева, а азъ давамъ полица за 20.000 лева, явяватъ се странитѣ, които сж наложили запоръ на имуществото прѣдъ сѣда и сѣдѣтъ распрѣдѣля паритѣ между всичкитѣ кредитори и на онзи, който е наложилъ секвестръ, едва ли ще се падне една нищожна сума, която не струва нито сѣдебнитѣ разноси. Ако е работата да хортуваме за злоупотребления, то трѣбва да поглѣднемъ и добрата страна на закона.

Г-нъ М-ръ Грековъ каза че такъвъ законъ сжществува и въ другитѣ страни; но ако другитѣ страни, които сж много по-стари отъ насъ, които сж се много добрѣ уредили, тѣхното крѣпостно право и тамъ сжществува. Такъвъ законъ защо да не сжществува и у насъ?

Подиръ всичко това, азъ мисля, г-да прѣдставители, че вий ще се съгласите съ този законъ, който дълго време се тълкува въ комиссията и може да се каже 2 часа подиръ това време когато вий си отидохте се расправяха какъ да стане закона и най-сѣтнѣ той се написа отдѣлно отъ прѣдложението на г-на Поппова. И най-сѣтнѣ не ще бжде злѣ ако азъ даже прѣдложа, че е исчерпанъ въпроса, по причина, че нѣмаме време съ години да стоимъ, а имаме още единъ-два часа. За това прѣдлагамъ прѣкращение на дебатитѣ.

Прѣдсѣд.: Не сж говорили петъ души, слѣдователно не могатъ да се прѣкратятъ дебатитѣ.

Г-нъ Ст. Цвикю има думата.

Ст. Ив. Цвикю: Г-да прѣдставители! Азъ нѣма да съмъ толковъ дългъ, да ви отегчавамъ съ дългия си говоръ, само ще поглѣдна на прѣдложението, което прави г-нъ Якимъ Попповъ.

Не е, г-да прѣдставители, нѣщо неизвѣстно, че за домашнитѣ актове до сега сж сжществували два закона.

Първия законъ е издаденъ въ 1882 год. и трая до 1885 год. 24 Декемврий. Този законъ туряше тоже единъ редъ за домашнитѣ актове, обаче за съжаление той на практика се указа толковъ непрактиченъ, щото лица, които бѣха купили съ домашни актове имоти, т. е. до 24 Декемврий 1885 год., не можеха да се снабдятъ съ крепостни актове даже за едната десета часть отъ имотитѣ, които бѣха купили.

Въ 1888 година въ V-то Обикновенно Нар. Събрание се вотира другъ законъ по домашнитѣ актове, но и този законъ се указа съвсѣмъ несъстоятеленъ и въ практика не можя да се приспособи.

Днесъ обаче прѣдложението, което г-нъ Докладчика е направилъ, е едно таково прѣдложение, което въ комиссията го обмислихме всестранно. Дѣйствително има и добритѣ си страни и лошитѣ си страни; но азъ ще ви кажа, г-да прѣдставители, че за батакчийтѣ не може да се направи законъ да не правятъ батакчийлъкъ.

За това, г-да прѣдставители, г-нъ Башевъ, който се явява, че го е страхъ, че щѣли да ставатъ злоупотрѣблениа ако се приеме прѣдложението, не е вѣрно, защото който иска да отчужди своя имотъ съ единъ домашенъ продавателенъ записъ, за да лиши отъ право кредиторитѣ да получатъ удовлетворение за извѣстни сумми, той може безъ да сжществува такъвъ законъ да издаде единъ записъ на нѣкого, тѣй щото да лиши кредиторитѣ отъ възможность на мѣсто да взематъ 5.000 да взематъ само 1.000 лева. Ний не трѣбва да глѣдаме отъ тѣзи точка на зрѣние, а трѣбва да туримъ край на тѣзи работи, които ставатъ.

Отъ освобождението насамъ увѣрявамъ ви кола съ влато сж изнесени отъ прѣдѣлитѣ на Българското Княжество. Единъ пжтъ, два пжти, даже и три пжти е продаванъ единъ имотъ. Общъ законъ трѣбва да създадемъ г-да прѣдставители, до колкото е възможно да ограничимъ тѣзи злоупотрѣблениа. Това сме обмислили и видѣхме въ комиссията, че има и лоши послѣдствия, но

тукъ трѣбва да се глѣда кое е по доброто отъ тия. Смѣтамъ, г-да прѣдставители, че първото е по добро. По добро е да се тури редъ, че тия домашни продавателни записи отъ освобождението ни до днесъ да се считатъ за актови владала.

Слѣдователно, ще моля г-да прѣдставителитѣ, това прѣдложение, което се прави да го приематъ, тѣй като ний съ това ще туримъ колкото има възможность граници на злоупотрѣбленията за продаване 4 или 5 пжти единъ имотъ.

Д. Кознички: Г-да прѣдставители! Дѣйствително ораторитѣ имаха право, защото видѣхъ, че двѣ зла има за да прѣдприемемъ по малкото или по голѣмото. Спорѣдъ мене въ тѣзи сессия всичкитѣ закони що сме гласували на да ли ще ползуватъ българскитѣ граждани, както ще ползува това прѣдложение. Прѣсметнете си г-да прѣдставители, както упомена и г-нъ Цвикю хиляди и милиони лири изнесоха отъ България; но какъво излѣзе? Слѣдъ 5 или 10 години, — нека никой не се докача, понеже има тукъ разни адвокати, — по два или три пжти се прѣпродаваха имотитѣ. Човѣка си е купилъ имотитѣ, правилъ е разноси да ги разработва и да ги поправя и послѣ пакъ да му ги зематъ назадъ. Признавамъ думитѣ на г-на Башева, че може да се вмжне нѣкое зло, което е за менъ пристжно, но пакъ нѣма всички български граждани да станатъ вагабонти само да продаватъ и крадѣтъ, а на противъ съ това прѣдложение ще се направи едно добро отъ една страна на българскитѣ граждани, а отъ друга пжкъ ще се ограничатъ ония, които искатъ да правятъ вагабонтлуци.

За да не говоря по-дълго, понеже нѣма и време, азъ моля г-да прѣдставителитѣ, понеже г-нъ М-ръ на Правосъдието оставя на усмотрѣнието на камарата за приеманието или неприеманието на това прѣдложение, азъ отъ моя страна ви моля, до колкото съмъ изучилъ до сега поне въ нѣкой окръгъ, искамъ да упоменж на една околия, името на която не искамъ да кажа. Прѣсметнете си всичкитѣ купени имоти се продадоха по 3 пжти. Ако щете вѣрвайте, ако не щете не вѣрвайте, — Вий знаете. Но ако приемете това прѣдложение, нѣма да направитѣ грѣхъ, защото ако се види, че не е съвършенна работа, въ идущата сессия може да се отмѣни, но азъ сега ви моля да се приеме. (Гласове: Исчерпанъ е въпроса).

Прѣдсѣд.: Понеже се чуватъ гласове, че е исчерпанъ въпроса и г-нъ Кознички е 6-ий който говори, ще се вотира въпроса за прѣкращаванне на дебатитѣ. Който не приема прѣдложението на г-на Стойнова да се прекратятъ дебатитѣ, да си вдигне ржката. (Меншество). Дебатитѣ се прѣкращаватъ. Ще се вотира. Който не приема чл. първий отъ прѣдложението както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Меншество). Приема се.

Доклад.: (Чете): „Чл. 2. Всичкитѣ закони и наредби, които противорѣчатъ на настоящий законъ се отмѣняватъ“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема чл. 2-ий тѣй, както се прочете отъ г-на докладчика, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Кога да стане третото му четение? (Гласове: Сега).
Доклад.: (Чете):

„ЗАКОНЪ

за продажба на недвижими имущества извършени съ домашни условия или частни актове.

Чл. 1. Договоритѣ за покупка-продажба на недвижими имоти извършени по частенъ редъ или съ пълномощия ако нѣма придобити крѣпостни права на трети лица, раждатъ правата на собственостъ. Сждилищата по тѣзи продажбени договори издаватъ рѣшения за прѣминуванieto право на собственостъ.

Чл. 2. Всичкитѣ закони и наредби, които противоречатъ на настоящий законъ се отмѣняватъ“.

Прѣдсѣд.: Ще се гласува. Който не приема прочетениятъ законъ въ третото му четение, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

М-ръ Грековъ: Азъ съмъ длъженъ тукъ да поискамъ, отъ Нар. Събрание исправлението на една погрѣшка, която се е вмѣкнала въ бюджета по правосж-

дието. Въ проекта прѣдставенъ по погрѣшка било пропуснато да се прѣдвиди заплатата на 14 души надзиратели при третостепеннитѣ затвори. Нар. Събрание е гласувало заплатата на директоритѣ на тия затвори, но не е гласува на платата на 14 души надзиратели при тѣхъ. Тѣ иматъ по 50 лева мѣсечно, а 600 лева годишно. Азъ ще моля Събранието да ме опълномощи да направя това исправление въ бюджета, като впиша къмъ третостепеннитѣ затвори и 14 д. надзиратели, съ по 600 л. годишна плата. (Гласове: Съгласни).

Ем. Начовъ: Г-да прѣдставители! Също мисля е пропуснато че въ Варненския окръженъ сждъ се прѣдвижда още единъ членъ, пакъ когато се докладва тукъ по бюджета, се пропусна да се докладва и гласува.

Прѣдсѣд.: Ще се вотира прѣдложението на г-на М-стра на Правосждито. Който го не приема, да си вдигне ржката. (Никой не вдига). Приема се.

Иде слѣдъ това прѣдложението на г-на Х. Петрова, за икмѣнение закона за адвокатитѣ. (Гласове: Нѣма врѣме, часа е 12).

Частьтъ е 12 (Звъни). Засѣданието се закрива. Желаетъ ли Нар. Събрание да има засѣдание слѣдъ пладнѣ? (Гласове: Не желаетъ). Който желаетъ, да си вдигне ржката. (Меншество). Нѣма да имаме засѣдание.

(Закрито въ 12 ч.).

Прѣдсѣдателъ: П. Славковъ.

Подпрѣдсѣдатели: Д. Петковъ и Ив. Андоновъ.

Секретари:	{	Ив. Халачовъ	Я. Руселиевъ
		З. Градинаровъ	Хр. Благоевъ
		Я. Д. Матакиевъ	Я. Попповъ
		Д-ръ Стояновичъ	Ив. Бешевлиевъ
		Д-ръ Сарж-Ивановъ	Ив. Кефаловъ
		Г. Пеневъ	И. Титоровъ
		М. Милевъ	Ст. Х. Калчевъ
{	Хр. Лѣкарский	К. Костовичъ.	

Началникъ на Стенографическото Бюро: Д. Йовевъ.